

kunnan ensi kerran historiassa kykeneväksi tuottamaan tarpeeksi tyydyttääkseen ihmisten kohtuullisia tarpeita. Tämänpäivän joukkoköyhyys johtuu yksin-

omaan järjettömästä ja virheellisestä teollisuusjärjestelmästä.

Sosialistipuolueen ohjelma tarjoaa kaikille aikamme yhteiskunnallisille pulmille ratkaisun.

Piirteitä helvetinopista

Äskettäin, heinäk. 8 p., toi Washingtonista, D. C. lähetetty sähkösanoma tiedon, että Glen Echossa pidetty kansainvälinen uskonnontutkijain kongressi oli yksimielisesti äänestänyt helvetin olemattomaksi ja kehottanut Yhdysvaltain pappeja julkaisemaan asiasta rehellisen mielipiteensä, sen että helvetti on ainoastaan tietämättömän ihmisten mielikuvituksissa.

Onko perkele nyt siis tosiaankin kuollut ja tulikivijärvi jäähtynyt? Ikävä kyllä, täytyy vastata, ettei juuri vielä. Vaikka onkin osittain totta lause, että "itsetietoista törkeää valhetta on juttu perkeleestä." (Tainio, "Valtiokirkko säilytettävä"), emme kuitenkaan voi uskoa helvetin kauhujen sanamanauksella kaikkoavan. Niin yksinkertainen ei näet asia ole. Tainio tyytyy Troels Lundin "Elämän valaistus" kirjan mukaan johtamaan helvetinopin persialaisesta tarusta, johon juutalaiset tutustuivat Babylonin vankeuden aikana ja jättivät meille perinnöksi, ja vaikka hän lisääkin, että rikkaat luokkavaistonsa perusteella sillä ovat pelotelleet köyhiä, jää tältä kannalta kuitenkin selittämättä

se, kuinka ihmiset on saatu aluksikaan ja sitten niin kauan moista tarinaa uskomaan. Vielä kävisi tuo juttu itsetietoisesta pappispetoksesta ja onnistuneesta köyhien pelottelusta päinsä, jos esim. tuo tarina olisi tavattavissa vain n. k. valistumattomina aikoina ja sitten vähitellen haihtunut kasvavan valistuksen tieltä. Tällaista käsitystä lyövät tosiasiat korville, alkuasteen viljeillä kun ei ole koko pelkoa ja "pimeimmällä keskiajalla" pelättiin vähemmän perkelettä kuin parast'aikaa monin paikoin. Eipä ihme, että kulturihistorioitsija Nyström tutkittuaan perkeleuskon moninaisia vaiheita lopulta äityy syyttämään jumaluusoppineita, jotka tällä alalla ovat saaneet aikaan vain "päättöntä sekasotkua". Ja sellaiselta näyttävätkin eri kansain käsitykset haudantakaisesta tilasta, jos niitä tutkii ilman materialistisen historiankäsityksen mittapuuta. Yritän tässä esittää muutamia piirteitä eskatologion (haudantakaisopin) alalta katsottuina yhteiskunnallisen kehityksen valossa.

Ensiksikin luulottelu, että uskonnolliset käsitykset ovat syn-

tyneet villi-ihmisen taikaisesta pelosta, joka johti hänet rukoillen lepyttelemään pelottavia luonnonvoimia, joita ei tuntenut, raukeavat tosiasiaan, että kaikkein alkeellisimmalla asteella olevilla velleillä ei ole mitään käsityksiä salaperäisistä "hengistä", vaan alistuvat he luonnonvälttämättömyyksiin niinkuin eläimet. Ihmisen uskonnolliset käsitteet eivät siis voi olla myötäsyttyisiä eivätkä ne myöskään johdu yksilön itsetarkastelusta (järki, henki), vaan on uskonto eräällä asteella olevan yhteiskuntakehityksen ilmaus. Kuten A. Bogdanoff (Taloustiede s. 95—98) selittää, syntyy käsitys hengistä ja haltioista yhteiskunnassa, jossa johtava työ alkaa eristyä toimeenpaneavasta työstä. Kun yhteiskunnassa ensin tulee ohjaus ja käsky johtajalta ja sitten seuraa työ, niin myös kaiken liikkuvan takana täytyy olla liikkeelle paneva voima, "haltia". Mutta se haltia ei ole perusteeltaan hyvä eikä paha sellaisen ihmisen silmillä katsottuna, joka elää yhteiskunnassa, missä riisto on vähäpätöinen. Sama ilmiö näet, joka itsessään on hyvä (aurinko, sade, eläin), voi tilapäisesti olla paha, kuten sellaisessa yhteiskunnassa joku vain tilapäisesti rikkoj yhteistä etua vastaan ja patriarkka vain harvoin oli vihainen. Kun häntä ei tarvitse lepytellä eikä pelätä, ei myöskään jumalia lahjoita. "Canadan intiaanit eivät rukoilleet korkeinta jumalaansa eivätkä grönlantilaiset palvele suurta henkeä, joka on hyväntahtonen". (Nyström. Kulturihistoria). Siis sikäli kuin yh-

teiskuntaelämässä erikoinen armo-palkinto ja rangaistuksen pelko ovat tuntemattomat, ei niitä ajatella haudantakaisen elämänkään yhteydessä. Niin kuuluu olevan laita polyneesien u-seitten kansain keskuudessa.

Mutta sikäli kuin taloudellinen erilaisuus alkaa ilmetä täällä maan päällä, heijastuu se tulevaakin elämää koskevilla kuvitteluissa. Jotkut Polyneesian kansat näet ajattelevat, että päällikkö saa tuonelassa herkutella sianlihalla kauniiden naisten seurassa tavallisen kansan saadessa tyytyä niukkaan osaan. Yleensä missä päällikkö on huomattu henkilö, saa hän haudantakaiselle matkalleen runsaammat eväät ja paremmat varustukset kuin muut kuolevaiset. Ja mikäli hän on esiintynyt käskijänä ja tuomarina täällä, sikäli otaksutaan hänen noudattavan tapojaan sielläkin. Päällikön vallan perijän on nyt edullista herättää kunnioitusta ja pelkoa vainajan muistoa kohtaan muistuttamalla, että päällikön teoilla ansaittu suosio tuottaa herkkuja vielä tulevassa elämässäkin, kun sen sijaan laiskurit ja tottelemattomat saavat osakseen kovaa työtä, joka paratiisitarun ja tosiasia todistuksen mukaan on pahinta kirousta, mitä vapaa villi voi kuvitella. Ja nyt kuvittelee kukin kansa (ja luokka) autuutensa maallisen elämänihanteensa mukaa. Usseelantilaiset pitävät autuutta tilana, jolloin saa juhlia syöden kalaa ja perunoita sekä välillä tapella aina voittaen. Intiaani haluaa mennä autuaille metsästysmailleen ja vanha viikinki meni Valhallan juominkei-

hin ja aseleikkeihin, mihin eivät raukat eikä vuoteeseensa kuolleet päässeet. Maisssa, missä elämä oli jokapäiväistä aherusta, oli tuonelakin iloton paikka (Kreikkalaisten Hades, suomalaisten Mana).

Tylynä herrana sitä Tuonen isäntää kyllä aletaan pitää, sikäli kun tämän mailman tylyt isännät sinne muuttivat, mutta mitään kiduttuvaa perkelettä ei alkeellisilla yhteiskunta-asteilla osattu keksiä ja "ikuinen" on luonnonlapsille vallan mahdollon käsité. Uskontojen tutkijoita hämmästyttää huomio, että ylijumala ja pääperkele usein ilmeisesti kehittyvät samasta alkulähteestä; väliin taas perkele näyttää olevan jonkinlainen jumalan käskyläinen, rankaisija (kts. Jobin kirja). Ja vähänpä on väliä sillä, mitkä muinaisuuden historiallisten kansojen lukemattomista mytologisista olennoista ovat jumalia, mitkä pahoja henkiä, kun ne kummatkin olivat — niin ihmismäisiä. Puhuessaan kaldealaisista lausuu prof. Troels Lund, että heidän uskontonsa ei ollut muuta kuin orjan alistumista ja "jokainen näistä jumalista, ei paraskaan poikkeuksena, oli ainoastaan juonikas itämainen tyranni". Heimojen ja kansain keskenään taistellessa oli "oma" jumala "hyvä" ja vieras oli "paha", kunnes tehtiin sovinto tai toisen kansan jumala (piru!) sai alistua alijumalaksi. Ja kun luokat taistelivat, voi ylhäisön jumalien petturista tulla eräitten kansan lahkojen ihaillema sankari (Prometeus, joka varasti tulen taivaasta ihmisille; Lucifer,

"Valontuoja"; raamatun "viettelijä", tiedoilla ja elämän hyvyksillä houkuttelija). Ja mitä suuremmat valtakunnat, sitä mahtavammat jumalat, kunnes vanhan ajan suurissa mailmanvalloissa kehittyi yksijumalaisuuden aate. Ja moneen muotoon on pukeutunut sekin yksi jumala. Siinä jylisevästä ukkosherrasta tulee Konstantinopolin "kristillisen" keisarihovin jumaluusoppineiden kuvittelussa purppuraviittainen kruunupää, jolla on 10 astetta enkeleitä, kuten Sou'ssa on 10 astetta hovinherroja (Kautsky. Kristinuskon alkuperä, s. 200—201). Ja tietenkin tämä jumala on yhtä oikeukas kuin keisari ottaen armoonsa ja heittäen helvettiin, kenet vain tahtoo välittämättä näitten uskosta, sanoista tai teoista. (Augustinuksen Armovalitsemisoppi, jonka mukaan jumala on ikuisuudessa tuominut ihmiset taivaaseen ja helvettiin ihan mielensä mukaan). Ja nyt tarvitaan pääperkelekin, joka tietysti on — valtiopetturi, ylienkele (sotapäällikkö), jolla oli kunnioitettu palvelija-asema, mutta joka mieli mukamas jumalaksi (keisariksi!). Hänen osansa on ikuinen pimeys (vankila) kidutuksineen, joista saavat osansa hänen kannattajansakin.

Jos sitten otamme tarkasteltavaksi tuon persialaisen opin pimeyden Ahrimanista, jonka erämaista valtakuntaa vastaan taistelevaa valon ja viljelyksen Ormuzia voitiin auttaa, "siten että ihmiset karsivat ja perkaavat luonnon hedelmättömyydestä ja liasta, viljelevät ruohoa, viljaa ja hedelmäpuita: (Elämänvalais-

tus, s. 50), niin eiköhän vain senkin takana ole kohoava riistäminen. Kas eihän ketään tarvitse työhön houkutella, joka omaa työtänsä tekee; mutta kun työ täytyy julistaa jumalan auttamiseksi perkelettä vastaan, tuntuu jo siltä kuin se olisi vastenmielisen, s.o. riistonalaisen työn uskonnollista luokasta. Mitä kehittyneempi luokkayhteiskunta, sitä järjestelmällisemmäksi tämä oppi oli kehitelty. Egyptissä esim. on tuonelassa järjestetty tuomio-istuin, jonka eteen joutuu, ennenkuin saa lähteä yli "Tuonen virran" (Niilin), jonka takana olivat palsamoitujen kalliohaadat. "Pelko joutua tuomion alaiseksi kuoleman jälkeen vaikutti sen, että kukin halusi täyttää velvollisuutensa", sanoo Diodoreus kuvaillessaan Egyptin oloja. Jos näet ei ollut kelvollinen, heitettiin ruumis tunkiolle, sai juoda mädännyttä vettä ja paistua kuumien uunien ääressä (työn kirouksia) tai joutui labyrinttiin (maalainen vankila), jossa krokotiilit y. m. hirviöt raatelivat rangaistavaa. Tällaisen osan tarjosivat maallisessa elämässä uppiniskaisille orjilleen riistäjät ja mitä törkeämmäksi riisto tuli, sitä selvemmin tämäkin tuomio-oppi — johon taikauskoiset riistäjät itse aikanaan kylläkin ovat uskoneet — muuttu pelkäksi pappispetokseksi. Itselleen nuo yhäiset nautitsijat (Intian bramiinit, Babylonian tietäjät ja Egyptin papit) kuvittelivat ihanan olotilan tivaan luppumattomissa juhlissa ja filosofit (Plato) sijoittivat ikuisen ajattelijaelämänsä lepotilan eetterin kirkkaisiin korkeuk-

siin. Mutta sittenkin, kun jo suuri osa kreikkalais-roomalaista ylimystöä oli tullut materialistiseksi tyytyn tämän mailman lopulta niin kyllästyttäviin nautintoihin, tarjosivat he yhä orjilleen tulikivijärven pikikeittoa. Kreikkalainen historioitsija Polybirus (v. 200 e. Kr.) kirjottaa: "Jos yhteiskunnassa olisi vain viisaita, ei jumalain palvelusta eikä taikauskoa tarvittaisi; mutta kun kansanjoukoilla on aina luvattomia ja väkivaltaisia kiihkoja, ei ole varmempaa keinoa niiden kukistamiseksi kuin tämä mielikuvituksen ja kaubun salaisuus. Oli viisasta roomalaisten pitää mielissä vireillä jumalten palvelusta ja pelkoa tartaron (tuonen) rangaistuksista".

Kysymys on vain tuollaisen keinon "varmuudesta" kansanjoukkojen "luvattomia kiihkoja" vastaan. Tiedetään näet Rooman valtakunnan riistettyjen sangen kiinteästi kapinoineen ja vain orjatuotannon tuottaviakin luokkia rappeuttava vaikutus lamautti heidän taistelunsa ja ajoi niin orjat kuin vapaat proletaarit kristilliseen seurakuntaan, jossa he kiihkeästi odottivat vapahtajansa tuloa kohottamaan heidät kultaisille istuimille mailmaa (entisiä herrojaan) hallitsemaan ja nauttimaan kaikista tämän mailman hyvyksistä tuhatvuotisessa valtakunnassa. Eikä ainakaan heidän suostumuksellaan tuota maallista autuutta vaihdettu haudantakaiseen mannaan, vaan täytyi heidän siihen tyytyä yleisen taloudellisen rappeutumisen vaikutuksesta, joka heitti heidät kirkon armoille. Mutta lohdutukseksi jäi heille kuvitte-

lu, että he autuutensa paikasta saavat nähdä herransa kidutuksessa, jossa ei vesipisarakaan kostuta heidän kiel-tään. (Vertaus rikkaasta miehestä ja Latsaruksesta).

Kun näin olemme tulleet raamattuun, niin sopii huomauttaa, että Moseksen kirjat eivät tiedä mitään sielun kuolemattomuudesta ja sillä kannalla oli Jesuksen aikana sadduseusten kuuluisa lahko. Vanhan testamentin helvetiksi suomennettu "Sheol" sana merkitsi alkuaan vain haataa, vaikka siihen kyllä myöhemmin sekottui rangaistuskäsityksiä. "Gehennan tuli", josta m. m. Jesus puhuu, tarkoitti sitä puhdistuksen tulta, joka alituisen Hinnomin laaksossa poltti Jerusalemin kaupungin perkeet. Siellä myös rikolliset mestattiin ja siellä niiden raatoja kalvoivat madot (Kts Marc. 9:48 "Kussa ei heidän matonsa kuole, eikä tuli sammuteta").

Rooman valtakunnan jyrkkäin vastakohtain näemme synnyttävän katkeria helveti-käsityksiäkin. Mutta nämät eivät olleet yleisiä alkuajan kristillisessä kirkossa. Prof. Lund katsoo, että Galileassa, jossa "köyhien ja rikkaiden välinen ero oli vähäinen", myös syntyi sovinnollisia käsityksiä; "sellaisissa olosuhteissa käsitetään jumala hyväksi ja laupiaaksi. ("Elämänvalaistus", s. 163). Kirkko-isä Clemens Alexandrialainen ja hänen oppilaansa Origenes opettavatkin, että raamatussa tarkotetaan puhdistavaa tulta (kiirastuli, purgatorio), joka polttaa pois synnin, ja lopulta kaikki tulevat autuaiksi. Tämä universalismik-

si nimitetty oppi nojautuu m. m. lauseeseen, "että Jumala kaikki kaikissa oli". (I Cor. 15:28). Tätä oppia vastusti kiihkeästi Ankara Augustinus ja se julistettiin kerettiläiseksi 5:nellä vuosisadalla.

Ja nyt seurasi porvarisvapaa-ajattelijain niin "pimeäksi" parjaama keskiajan alkupuoli, jolloin muka lihan halveksiminen oli vallalla ja perkele kiersi irrallaan. Tosiasia on, että silloin luokkavastakohtien ollessa ver-raten lieviä elämän-ilo oli yleinen ja "perkele häipyi kauemmaksi". (Lund).

Kaikkihan kuuluivat autuaaksi tekevään katoliseen kirkkoon, joka takasi pelastuksen kaikille uskollisilleen ja tuohon aikaan ei ollut paljon syytä sitä vastaan taistella. Piru oli jonkinlainen "tolvana", josta tehtiin pilkkaa.

Mutta tuo kaikki muuttui luokkarajain kärjistyessä. Kirkko tuli yhä törkeämmäksi riistäjäksi ja riistämisen siunaajaksi nostattaen vastaansa lukuisat "kerettiläis"-lahkot. Ja niitä varten kuunnettiin uudelleen tulinen pätsi höystettynä kaikilla maallisen inkvisitionin kidutuksilla. Ei tuo johtunut kirkon opillisesta suvaitsemattomuudesta, pääpakanathan istuivat paa-vin istuimella julkisesti tehden pilaa rahaa tuottavasta "Kristus-tarinasta", vaan kohdistui kirkon vaino niitä vastaan, jotka uskalsivat sen maallista valtaa vastaan nousta ja pappien elämää arvostella. Ja sen tekivät työläiset, etupäässä kankurit, joilta kauppakapitalismi ensimmäisenä itsenäisen käsityöläis-

aseman riisti, sekä heihin liittyneet — kapinoivat talonpojat, väliin tyytymättömät porvaris- ja aatelisryhmätkin. Mutta nyt huomamme taas huvittavan ilmiön; ne, joita varten helvetti uudelleen kuumennetaan, eivät siihen usko. Eräistä suuresta jumaluus-opillisesta sanakirjasta olen löytänyt selityksen, että Etelä-Ranskan Albigenenssit, Englannin lollardit ja Saksan uudestikastajat (Anabaptistat) olivat universalisteja eli ikuisen helvetin kieltäjiä. Sosialismin historiasta saamme tietää näiden lahkojen edustaneen aikansa jyrkimpiä köyhälistöliikkeitä.

Riistäjät sen sijaan eivät tahoneet lempeydestä mitään tietää ja kirkot kiristävät ohjelmiin. Köyhtyvässä Italiassa muuttuu katolisuus jesuitismin kiihkoilevaksi umpi-uskoksi, reformeerattu Calvin, Ranskan aatelin ja Sveitsin porvarien kannalta ottaa uudelleen esille mielettömän armonvalitsemisopin ja luterilaisuus tuomitsee Augsburgin tunnustuksen 17:nnessä artikkelissa harhaoppiseksi ne, "jotka väittävät, että tuomitettujen rangaistuksilla ja perkeleillä on loppunsa". Luther uskoi lujasti perkeleeseen, joka teki hänelle kiusaa, kolisteli yllisillä ja häiritsi häntä työssään, niin että hän esim. Wartburgin linnassa heitti sitä mustepullolla, josta jäi historiallinen läiskä linnan seinään. Muistetaanhan, kuinka hän kirosi kapinoivat talonpojat helvetin kekäleiksi ja lupasi autuuden niiden tappa- jille.

Mitä tyytymättömämmäksi köyhälistö tuli, sitä ankarammin

kiellettiin ikuisia rangaistuksia lieventävä oppi ja 17—18 vuosisadalla poltettiin universalistisia kirjoja ja sitä kannattavia pappeja vainottiin. 1700-luvun puolivälissä niitä pakenikin Amerikkaan ja ovat täällä tuota oppia edustaneet useat lahkot, varsinkin ne (kuten babtistit), jotka jotenkin johtavat alkunsa köyhälistöliikkeistä. Onpa täällä kauan ollut suuri universalistinen kirkkokuntakin, joka uskoo, että jumala "lopuksi jälleen saattaa koko ihmiskunnan suuren perheen pyhyyteen ja onneen".

Porvariluokan kohotessa ja sen luonnontieteellisen "valituksen" voittaessa alaa, väistyy tietysti helvettikin sivummalle. Eihän porvaristo, mailman valloittava luokka tietenkään uskonut tyhmien pappien helvettipelotteluita. Moisille jutuille naurettiin vasten naamaa. Jumaluusopissakin kuuluu tuollainen käsitys "nopeasti edistyneen" viime vuosisadalla ja v. 1899 kirjotti t:ri Dwight, että "oppi tulevain rangaistusten ikuisuudesta on jotenkin yleisesti hyljätty".

Ja pakko on ollut pappien se hyljätäkkin, uuden ajan työväkeä ei sillä kuitenkaan ole voitu sa- nottavasti pelotella. Todistukse- na materialistisen historiankäsi- tyksen paikkansapitäväisyydestä olen väliin kertoillut seuraavaa juttua: Isäni, papin, luo tuli parisen vuosikymmentä sitten vaimo, joka tunnusti, ettei voinut uskoa ikuisen kadotukseen. Selitykseksi kertoi hän, että hän oli miehensä ja lastensa kanssa elänyt maaseudun kotimökissä köyhyydessäänkin onnellisena.

Mutta työolot olivat pakottaneet heidät muuttamaan pois maalta ja saivat he asunnon esikaupungin kurjissa yhteispesissä. Kun vielä äiti oli pakotettu lähemmään töihin, jäivät lapset hoidotta tuon kurjalistoseudun paheitten saastuttamaan ilmaan, jossa äiti tiesi niiden menevän "synnin teille". Mutta kun hän ajatteli, että ne sitä tietä sitten joutuvat helvettiinkin, nousikin hänen luontonsa vastaan. "Eihän se ole niitten oma syy, ne eivät voineet oppia parempaa", vaikeroi hän saaden omantunnon rauhan vasta sanoessaan itselleen, että ikuista helvettiä ei voi olla. — Siis kun kapitalismi oli neljästi tarttunut työläisperheen elämään (ajanut pois maalta, asettanut esikaupunkiin, jossa riehuivat sen omat paheet (juoppous, prostitutsioni) ja ottanut äidin pois lapsilta), niin mursi työläisnainen kirkon kamalimman pelastusvälineen ilman erityisiä epäuskon opettajia.

Kuultuaan vaimon kertomuksen muisti isäni jo toisessa päässä maata kuulleensa aivan samalaisen jutun ja hän otti asian esille paikallisessa pappein kokouksessa. Kuulin isäni virkaveljien siitä keskustelevan ja katseltuaan jumaluusopillisia teoksia tulevan siihen lopputulokseen, että helvetti ei ole ikuinen. Eräs opettajapappi lausui, että kiirastuliopin hylkääminen oli hänestä aina ollut Lutherin suurimpia erehdyksiä. Muistaakseni vain yksi nuori apupappi puolusti helvettiä, ihmisellä kun muka "oli vapaa tahto" sitä välttää. — Mutta eivät-pä papit vielä silloin uskaltaneet

käsitystään julki tuoda. Huvittavuutena kerrottakoon, että oli siellä Suomessakin uuden katkismuksen ehdotukseen pantu lause, että kristus "astui alas tuonelaan" (Kreikkalaisten Hades, välitila), mutta kirkolliskokouksen papat äänestivät sen entiselleen tahtoen pysyä "heille niin rakkaaksi tullessa helvetissä".

Vaikka näet työväki on jo jotenkin vapautunut helvetin pelosta eikä porvaristokaan siihen usko, paitsi mikäli se uudelleen joutuu taikauskon valtaan (teosofia helvetteineen), on kuitenkin luokkia, joiden päissä perkele vielä näyttelee tuntuva osaa. Niinpä kerrotaan täällä Minnesotan suomalaisilla farmailla vielä elävän Suomesta jo aikaisemmin tullutta talonpoikaiskansaa, jonka keskuudessa rehottaa laestadiolaisuus purkautuen väliin oikein tuskassa hekumoimiseen. Kun esim. on haudattava nuori mies, joka joskus on käynyt tansseissa, ovat vanhemmat näkevinään hänet helvetissä kitemassa ja koko hautajaaisväki kiemurtelee tuskasta. Teeskentelyäkö? Ei, vaan kamalaa totta. Miksi? Ymmärrän asian seuraavasti: farmi ei voi pitää lapsiaan kotona, kun ei voi hankkia heille, ainakaan kaikille, maata. Nuoriso lähtee kaupunkiin, jonka elämä vie heidät mukaansa. Maalaiskokemustensa takia kun ovat heikkoja kaupungin vietteilyksiä vastaan, on pian suuri osa pojista juoppouden ja tyttöistä prostitutsionin vallassa. Vanhukset näkevät tämän ja ymmärtämättä sen yhteiskunnal-

lisiä syitä vaipuvat epätoivoon. Norjan tunturien kansan keskuudessa kuuluu myös olevan tuollaista uskonnollista villitystä; kapitalismi — oloja myllistellessään niitä synnyttelee toivotomien luokissa.

“Te jotka sisään astutte, jättäkää toivo!” Tuo lause loisti helvetin portilta, kun keskiajan suurin runoilija Dante siellä pis-

täytyi katselemassa, kuinka m. m. hänen valtiollisia vastustajiin kidutettiin. — Totta onkin, että toivottomuus, heittää yksilön ja luokan helvettiin. Uuden ajan työväki, jolla on toivo ja voitonvarmuus, siirtää helvetinopinkin historian suureen romukoppaan.

Heinäk. 1912.

Yrjö Sirola.

